

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ

ԱՍՏՈՒԱԾԱՇՈՒՆՉԻ ԱՇԽԱՐՀԱԲԱՐ ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԹԻՒՆ

Ամէն անգամ որ խօսք ըլլայ հայերէն Աստուածաշունչի թարգմանութեան վրայ՝ հարկ է նախ երկիւղած յարգանքի և հիացման տուրքը տալ մեր առաջին թարգմանիչներուն՝ որոնք Աստուծոյ շունչով հայ ժողովուրդը կենդանացնելու համար իրենց անձերը նուիրեցին ու թարգմանութեան հսկայական աշխատանքը գլուխ հանեցին:

Դարեր անցան. ժողովուրդը իր լեզուն փոխակերպեց. երանելի թարգմանիչներու բացած մատեօնը տակաւ դոցուեցաւ. անոր լոյսը հայ զանգուածներու համար վարագուրուեցաւ, ու աստուածային իմաստներու միջուկը կեղեկապեց:

Ու մտածել թէ երանելիներու դիմակալած դժուարութեանց, մանաւանդ արուեստային դժուարութեանց, մեծագոյն տոկոսը չկան այլևս: Բայց մենք նորէն աշխարհաբար Աստուածաշունչ մը չունինք:

Այժմ շրջանառութեան մէջ եղող աշխարհաբարը, որքան ալ այսպէս կամ այնպէս հայութեան որոշ խաւերուն կողմէ առտնին գործածութեան մէջ է և պէտք մը կը լեցնէ՝ չի կրնար ըսուիլ թէ ոեւէ կերպով համապատասխան է պահանջին: Հարկ անհրաժեշտ է որ Եկեղեցին ինքն իր պատասխանատուութեամբը տայ ժողովուրդին՝ իր Աստուածաշունչը, այնպէս՝ ինչպէս լաւագոյն ու օգտակարագոյնն է: Բողոքական հրատարակութիւնը իր անվաւեր թարգմանութենէն զատ՝ որ լուրջ և յայտնի արգելք մըն է անոր ընդունելութեան՝ անհարազատ ու անհրապոյր հայերէնով մըն ալ կը տառապի:

Ո՛չ որ կ'ուրանայ Աստուածաշունչի աշխարհաբար թարգմանութեան մը պէտքը: Սիւնի խմբագրութեան ուղղուած երկու նամակներ, մին անցեալ տարւոյ նոյ. ի թիւին մէջ, և միւսը նախանցեալ ամսուն, անգամ մըն ալ շեշտեցին այս պէտքը. նամակագիրները զոհողութեան իրենց բաժինն ալ յանձն կ'առնէին կատարել: Եւ անոնք պարզապէս արձագանդն են Հյոյ. Եկեղեցւոյ հարադատներուն փափաքին: Սիւն ինք ալ իր 1929 յունվարի խմբագրականով շեշտած էր նոյն պէտքը:

Շատեր կը կարծեն թէ Աստուածաշունչի թարգմանութեան խնդիրը նիւթական, այսինքն դրամի խնդիր է: Մինչդեռ այդ երկրորդական խնդրն-

դուռ մըն է, որ անյաղթելի չէ ինքնին: Հայ քրիստոնեան շատ նպատակներու տուած է իր համեստ քսակէն. Մեծ Մատեանին սիրոյն աւելի յօժարակամ կու տայ ան, եթէ միայն ուղուի իրմէ, բաժանորդագրութեան կամ ուէ այլ ձևով: Գծուարութիւնները աւելի ուրիշ տեղ են, և ասոնց յաղթելու համար դրամէ աւելի էական բաներ են պէտք:

Ասոնցմէ առաջինն է մասնագէտ թարգմանիչներու պակասը: Հսկայական այդ աշխատութիւնը լեզուագիտական, քննադատական և աստուածաբանական միջակ գիտութեամբ կարելի չէ զլուխ հանել: Այս երեք ճիւղերուն, և ասոնց յարակից այլ ծանօթութեանց խորագէտ հմուտ անձեր պէտք են մեծ գործին ձեռնարկելու համար: Զի բաւեր միայն հայերէն լեզուին տիրապետած մարդիկ ունենալ գործին լծուելու յօժարակամ: Երբայցերէնի և յունարէնի հմտութիւնը անհաժեշտ է. երկուքը միասին՝ Հ. Կ. ի համար, իսկ երկրորդը միայն՝ Ն. Կ. ի համար: Խօսք չի կրնար ըլլալ անշուշտ դրաբարին կամ օտար լեզուի մը վրայէն թարգմանելու մասին: Գրաբարը՝ բառերու ընտրութեան և լեզուական ու կանոնական ուղղութեան, իսկ օտար լեզուները՝ իմաստներու ճշգրտման մասին կրնան օգնել միայն, և այդչափ: Արդի Ս. Գրական քննադատութիւնը ճշգրտագոյնի մօտ բնագիրներ կազմած է. անոնցմէ չօգտուիլ անմտութիւն պիտի ըլլար պարզապէս: Ինչ ալ ըլլայ՝ հարադատութիւնը պահելու համար թարգմանութիւն մը ամէն պարագային բնագրէն պէտք է կատարուի:

Ամէն ոք գիտէ թէ Ս. Գիրքինը վէպի թարգմանութեան չի նմանիր: Ք. Ա. երրորդ դարուն կ'ըսուի թէ Աղեքսանդրիոյ հրեաներուն համար եղած թարգմանութեան եթանասուն հոգի աշխատեցան: Մեր ոսկեղինիկ թարգմանութեան համար հոյլ մը ձեռնհաս գրիչներու բազմամեայ տքնութիւնը պէտք եղաւ: Լուծութեք՝ որ ԺԶ. դարուն Գերմաներէնի թարգմանեց Աստուածաշունչը՝ ուրիշ երկու ընկերներու հետ, կ'ըսէ. «Արդարեւ պատահած է որ մենք վնասուած և քրննած ենք մէկ բառ մը երկու, երեք, չորս շարաթիւեր, և դարձեալ երբեմն չենք կրցած գտնել զայն»: Եւ քսան տարիէ աւելի տեւեց Լուծութեքի գործը: Անգլիկան եկեղեցւոյ այժմու գործածած թարգմանութիւնը, որ բազմաթիւ ընտրեալ գիտնականներու կողմէ վերաքննութիւն մըն է նախորդին, — վերաքննութիւն մը սակայն՝ թարգմանութեան աշխատութեանց ծանրութեան հաւասար — առանց տարականոն գիրքերուն՝ տասնեակնոց տարի ժամանակ առած է:

Աւելի լաւ չէ՞ որ սպասենք մինչև որ լաւագոյն առիթը ներկայանայ մասնագէտներու պատրաստութեամբ՝ քան անկատար ու անյալիոյ թարգմանութեան մը վրայ դրամ ու մասնաւոր կորով վատնենք: Լաւագոյնէն ուրէ առտիճանով վար թարգմանութիւն մը ո՛չ միայն լեզուական և քննադատական թերութիւններով պիտի վտանգուի՝ այլ նաև աստուածաբանական և դաւանական անբաղձալի թիւրիմացութեանց ալ պիտի կրնայ տեղի տալ ապագային:

Ասկէ դատ կան նաև գծուարութիւններ՝ բնագիրի ընտրութեան, գրաբարի յեղումին տրուելիք կարեւորութեան և կշիռին, զրքերու և հատուածներու կանոնականութեան՝ և ասոնց նման խնդիրներով՝ որոնք Ամենայն Հայոց Հայրապետին նախագահութեամբ եպիսկոպոսներու ժողովէ մը, կամ անկէ բխող յանձնախումբի մը կողմէ պէտք է լուծուին բնականաբար:

Կայ նաև աշխարհաբարի խնդիրը: Իրողութիւն է՝ որ աշխարհի հայու-

Թեան համեմատաբար փոքր մէկ տոկոսն է Թրքահայութիւնը։ Թրքահայերէն պիտի ըլլայ Թարգմանութիւնը՝ թէ արդի աշխարհագրորդ ուրիշ մէկ փոփոխակութիւն։ Եւ տակաւին՝ ընտրութիւնը բարբառին ո՛ր քերականութեան պէտք պիտի ըլլայ հետեւիլ։ Վասնզի լեզուական ստուգանիչի մը ընտրութիւնն ալ դիւրին գործ մը չէ ինքնին։ Պիտի ըստի՝ թէ բազմաթիւ մեծ բաներ չեն այդ դժուարութիւնները։ Այո՛, բայց խոթերուն քանի մը հատը մեծ են արդարեւ։

Այս բոլոր նկատողութիւններով հանդերձ՝ Աստուածաշունչի Թարգմանան հրաժեշտ դործը հեռաւոր և անորոշ ապագային ձգել՝ սխալ մըն է՝ և դատապարտելի անտարբերութիւն։ Եթէ այդ դործին կատարումը այժմ, ներկայ պայմաններով հնար չէ՝ հնար է և պարտականութիւն է դործին պատրաստութեան սկսիլը՝ որոշ ուղղութեամբ քայլեր առնելով։

Յամենայն դէպս՝ մեր կարծիքով՝ պատրաստութեան աշխատանքին առաջին մասը պէտք է նուիրուի նոր կտակարանի հրատարակութեան նախ, եւ կարելի եղածին չափ ընդ փոյթ։ Այդ լրանալէն ետք՝ Հին կտակարանի եկեղեցւոյ մէջ կարդացուած մասերը (այսինքն Ճառոցը) պէտք է ձեռք առնուին, ու յետոյ միայն՝ Աստուածաշունչը ամբողջութեամբ, տարիներ ետք անշուշտ։

Աստուածաշունչի Թարգմանութիւնը, Բարեպաշտ և հմուտ կրօնաւորներ կ'ուզէ ան։ Դա՛րձեալ պէտքը մարդու։

Ահաւասիկ առաջնակարգ խնդիր մը՝ որու մասին պէտք է գործնականօրէն մտածեն Հյոյ. եկեղեցիին ղեկավար պաշտօնեաները։

Լ. Բ. Ը. ՍԵՈՐԵՅԵՐՆԸ

ԻՐ ՅՈՐԵԼԵԱՆԻՆ ԵՒ ՆՈՐ ՈՒՂԵԳԻՐՆԻ ԱՌԻՔՈՎ

Բարեգործութիւնը քրիստոնէական առաքինութիւն մըն է. բարեգործութիւնը՝ որ ո՛չ թէ միայն գութի, սիրոյ և կարեկցութեան զգացումէն կը բխի՝ այլ նաև, և մանաւանդ, պարտականութեան գիտակցութենէն։ Բարձր գործ մըն է բարիք ընելը՝ անհատական ուղիով։ Վեհ գործ մըն է՝ երբ ընկերային համագամանք ստանայ ան։ Եւ լայնագոյն առումով՝ բարեգործութիւն է ամէն ինչ՝ որ մարդկային ընկերութեան՝ կամ աւելի սեղմ՝ ազգի մը ունէ օգուտ կը բերէ՝ զարգացման և ազնուացման տեսակէտէն, նիւթապէս, բարոյապէս և հոգևորապէս։

Բարեգործականը, ուրեմն, առանց շատ անունը տալու Աւետարանին՝ առնորդաւոր ծառայութիւն մըն է ըստ ինքեան։ Մեծ օգնութիւն մըն է այն դործին՝ զոր Հյոյ. եկեղեցին կը ձգտի և պէտք է ձգտի չայ Ազգին համար։ Վասնզի հայութեան նիւթական և մտաւորական յառաջդիմութիւնը, որուն ծա-